OBIECTUL PROCEDURII NOTARIALE DE AUTENTIFICARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA
(Istoric și perspective)

Vitalii PISTRIUGA
CZU: 347.961(478) pisvital@yandex.ru

Datorită unor necesități sociale, procedura notarială reprezintă, probabil, domeniul de reglementare care este supus unor modificări și completări permanente. Nu vom face referire la toate modificările existente, ci vom atrage o atenție deosebită doar obiectului procedurii de autentificare.

Prima lege în domeniu, adoptată după declararea independenței Republicii Moldova, a fost Legea cu privire la notariat, nr. 1153/1997 [1]. Potrivit acestei legi, obiect al procedurii de autentificare au fost doar tranzacțiile (care aveau o semnificație de acte juridice, ținând cont de cadrul legal la acel moment) (art. 49), deși o reglementare deosebită a fost dedicată unor proceduri de autentificare a actelor juridice speciale, cel mai des răspândite: contractul de atribuire a terenurilor pentru construcția casei de locuit individuale (art. 50), contractul de înstrăinare și gajare de imobil (art. 51), testamentul (art. 52) și procura (art. 53). Alte tipuri de acte, în afară de actele juridice, nu puteau fi autentificate notarial. De asemenea, trebuie să atragem atenția și asupra particularităților altor norme juridice ale Legii examinate, care determină obiectul procedurii de certificare a semnăturii de pe document (art. 67). Astfel, notarul a fost obligat să certifice semnătura de pe documentele care nu se întocmesc în forma autentică obligatorie, dar conţinutul lor nu trebuia să vină în contradicţie cu legea. Cu alte cuvinte, obiectul procedurii de autentificare au fost atât acte juridice, pentru care legea prevede forma autentică obligatorie, cât și alte acte juridice, atunci când părțile, la proprie discreție, au solicitat autentificarea lor notarială, chiar dacă legea nu prevede forma autentică drept una obligatorie. Totodată, solicitanții puteau cere ca notarul, în loc de autentificare, să se limiteze doar la certificarea semnăturii pe aceste acte juridice.

Aceste prevederi legale au creat o confuzie atât în societatea civilă,

cât și în practica judiciară, care nu făcea deosebire între procedurile aplicate de notar (pentru a identifica faptele verificate și constatate de notar și cele care au rămas în afara vizorului notarului), ci doar se limita la faptul dacă actul juridic a fost supus procedurii notariale sau nu. Ca rezultat, în majoritatea actelor juridice, pentru care legea nu prevede forma autentică obligatorie, se certificau doar semnăturile solicitanților, dat fiind faptul că această procedură era ieftină, mai simplă și mai operativă. Cu toate acestea, destul de des, când erau lezate interesele unei părți contractante, cea din urmă pretindea o recompensă de la notar, considerând că notarul, în pofida aplicării, la solicitarea părților actului, doar a procedurii de certificare a semnăturii, ar fi trebuit să îndeplinească toate sarcinile ce i-ar fi revenit în cadrul procedurii de autentificare.

Pentru a înlătura problemă sus-menționată, o altă lege – Legea cu privire la notariat nr. 1453/2002 [2] – *ad litteram*, fără a schimba obiectul procedurii de autentificare, a modificat obiectul procedurii de legalizare a semnăturii de pe documente (anterior denumită „certificare"). În corespundere cu art. 68 alin. (1), *Persoana care desfăşoară activitate notarială legalizează semnăturile de pe documentele al căror conţinut nu contravine legii şi nu este o expunere a unui act juridic*. Drept consecință, chiar dacă solicitanții insistau ca notarul să se limiteze doar la procedura de legalizare a semnăturii, această acțiune nu era permisă deja notarului de legislația în vigoare. Din care motiv, părților li se ofereau opțiunile doar între a autentifica notarial actul juridic sau de a nu-l autentifica (ne referim doar la a cele acte juridice, pentru care forma autentică nu este una obligatorie, deoarece pentru celelalte acte juridice forma autentică a rămas obligatorie).

A prima facie, problema identificată și descrisă *supra* a fost soluționată. Însă a apărut o altă problemă, legată de noțiunea termenului „act juridic", care, la rândul său, a fost modificată, dat fiind faptul punerii în aplicare a noului Cod civil [3]. Această problemă a fost strâns legată de interpretarea termenului „act juridic", prin prisma aplicării în practică, și a fost descrisă în literatura de specialitate [4, p. 313-314]. Incertitudinea definiției legale a „actului juridic" nu a permis practicienilor crearea unei practici uniforme. Mai mult decât atât, nici la

nivel de teorie lucrurile nu stau mai bine, or, teoreticienii califică diferite fapte juridice atît ca acte juridice, cât și atribuindu-le altă natură juridică, fapt care nu oferea nicio claritate practicienilor. Ca urmare, a apărut o altă problemă – față de unul și același document (cu conținut juridic similar și cu efectele juridice similare) notarii au început să aplice diferite proceduri notariale: față de unele documente se aplica procedura de autentificare, iar față de altele – procedura de legalizare a semnăturii. Acest fapt nu a rămas fără vizorul beneficiarilor acestor acte, mai ales având în vedere și costul la fel diferit al asistenței notariale în cazurile date (pentru procedura de autentificare se încasau sume mai mari), situație care continuă să creeze probleme sistemului notarial și până în prezent. În practica sa de zi cu zi, chiar și în cazul legalizării semnăturii de pe documente, notarii continuau să verifice și să constate aceleași fapte, pe care, conform legii, nu mai aveau obligația de a le verifica, deși în girul de autentificare faptul dat nu era relatat. *Legalizând semnăturile, persoana care desfăşoară activitate notarială nu certifică faptele expuse în document, ci numai confirmă că semnătura aparţine persoanei care a semnat, acest fapt fiind indicat în girul de autentificare* [2, art. 68 alin. (3)]. Acest comportament al notarilor a fost bazat pe două circumstanțe: a) incertitudinea legală și b) atitudinea autorităților statului. Or, autoritățile statului nu atrag atenția la conținutul girului de autentificare și, dacă, de exemplu, documentul notarial a fost utilizat în săvârșirea anumitor infracțiuni (mai ales, în cazul traficului ilegal de copii, infracțiuni economice etc.), fără a intra în esență, învinuiesc notarul în complicitate la infracțiune, chiar dacă notarul a respectat legea și în girul de autentificare este indicată mențiunea nominalizată.

În prezent, suntem martori la a treia încercare de a găsi o soluție optimă, prin modificarea legii procedurale. Anul trecut (2019) a intrat în vigoare Legea privind procedura notarială nr. 246/2018 [5]. Însă neconcordanțele în identificarea obiectului procedurii de autentificare devin vizibile chiar și la etapa examinării terminologiei utilizate. Astfel, în art. 11 lit. b) din această lege competența dată este definită ca „autentificarea înscrisurilor”, iar capitolul III (care reglementează aceste raporturi juridice) poartă denumirea „autentificarea actelor

juridice". Firește, termenii „înscris" și „act juridic" au absolut diferit conținut. Studiind capitolul III, observăm că obiectul procedurii de autentificare într-adevăr a fost lărgit și a inclus, în afară de tradiționalele "acte juridice" (fiind păstrat conceptul expus în Legea nr. 1453/2002), sunt incluse și: autentificarea declarației (art. 38), organizarea și desfășurarea licitațiilor (art. 39), procedura de desfacere a căsătoriei prin acordul soților (art. 41-42), învestirea cu formula executorie (art. 43). Dacă facem repetat o comparație cu conținutul art.11, observăm că în afară de competența din lit. b), există și alte competențe, printre care sunt: q) organizarea şi desfăşurarea licitaţiilor, certificarea etapelor procedurale ale licitaţiilor sau ale rezultatelor acestora; r) desfacerea căsătoriei prin acordul soţilor; t) medierea în condiţiile legii; u) învestirea cu formulă executorie. Ca urmare, este evident faptul că toate aceste competențe nu fac parte din procedura de autentificare, cea din urmă se intersectează cu unele elemente ale acestor proceduri mai complicate (de ex., autentificarea tranzacției de mediere, autentificarea cererii de desfacere a căsătoriei prin acordul soților, autentificarea contractului rezultat din licitație, învestirea cu formula executorie a unui contract concomitent cu autentificarea acestuia). Astfel, iarăși pasul legiuitorului nu a găsit o soluție certă și clară, așa cum impune practica CtEDO, creând mai multe probleme în garantarea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor.

În aceste circumstanțe, este evidentă necesitatea unor noi reglementări bine chibzuite, care vor găsi o soluție optimă, mult așteptată de societatea civilă, inclusiv de autorul prezentului articol.

Referințe:

1. Legea cu privire la notariat nr. 1153-XIII din 11.04.1997. În vigoare din 16.09.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 61, art. 520.
2. Legea cu privire la notariat, nr. 1453-XV din 08.11.2002. În vigoare din 21.02.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 154-157, art. 1209.
3. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 06.06.2002. Intrat în vigoare la 12.06.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 82-86, art. 661.
4. PISTRIUGA, V. Noțiunea actului juridic civil prin prisma procedurii

notariale de autentificare. În: *Studii juridice în onoare prof. univ. dr. Gheorghe Chibac.* Chișinău: CEP USM, 2013, pp. 309-331. ISBN 978-9975-71-358-0.

5. Legea privind procedura notarială, nr. 246 din 15.11.2018. În vigoare din 01.03.2019, cu unele excepții. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019, nr. 30-37, art. 89.